

Kernbeschrijving EMMAUS WERKWIJZE

door: Judith Metz met medewerking van Odilia Berkhout, Herbert Bitter, Fred Huneker, Frank Lennaerts (*sessie 1*), Roy van Melick (*vanaf sessie 3*), Feyko Minkjan, Sjoerd Rammelt, Laurens van der Sluys en Han Tammer.
Redactie: Odilia Berkhout en Esther Voogt

Dit document beschrijft de Nederlandse Emmaus aanpak anno 2023. Het biedt op hoofdlijnen inzicht in de eigenheid en veelzijdigheid van de Emmaus aanpak. Deze beschrijving is van toepassing op *alle* Nederlandse Emmaus gemeenschappen waarbij lokaal de focus, accenten en uitwerking kunnen verschillen. In 2023 gaat het om 7 woonwerkgemeenschappen en 7 werkgemeenschappen die samen 20 kringloopwinkels hebben.

Deze beschrijving is gemaakt vanuit de behoefte om als Emmaus in Nederland een actueel, gezamenlijk en gedragen opvatting te hebben van de Emmaus-methodiek die aansluit bij de hedendaagse Emmaus praktijk. Dit willen we omdat we nu onze werkwijze onvoldoende kunnen uitleggen en onderbouwen aan onze financiers, onze klanten, onze samenwerkingspartners en aan Emmaus en haar mensen zelf. Emmaus heeft deze beschrijving nodig voor het vinden, verwelkomen en inwerken van nieuwe mensen, voor het kunnen legitimeren van haar aanpak en voor de doorontwikkeling van haar werkwijze.

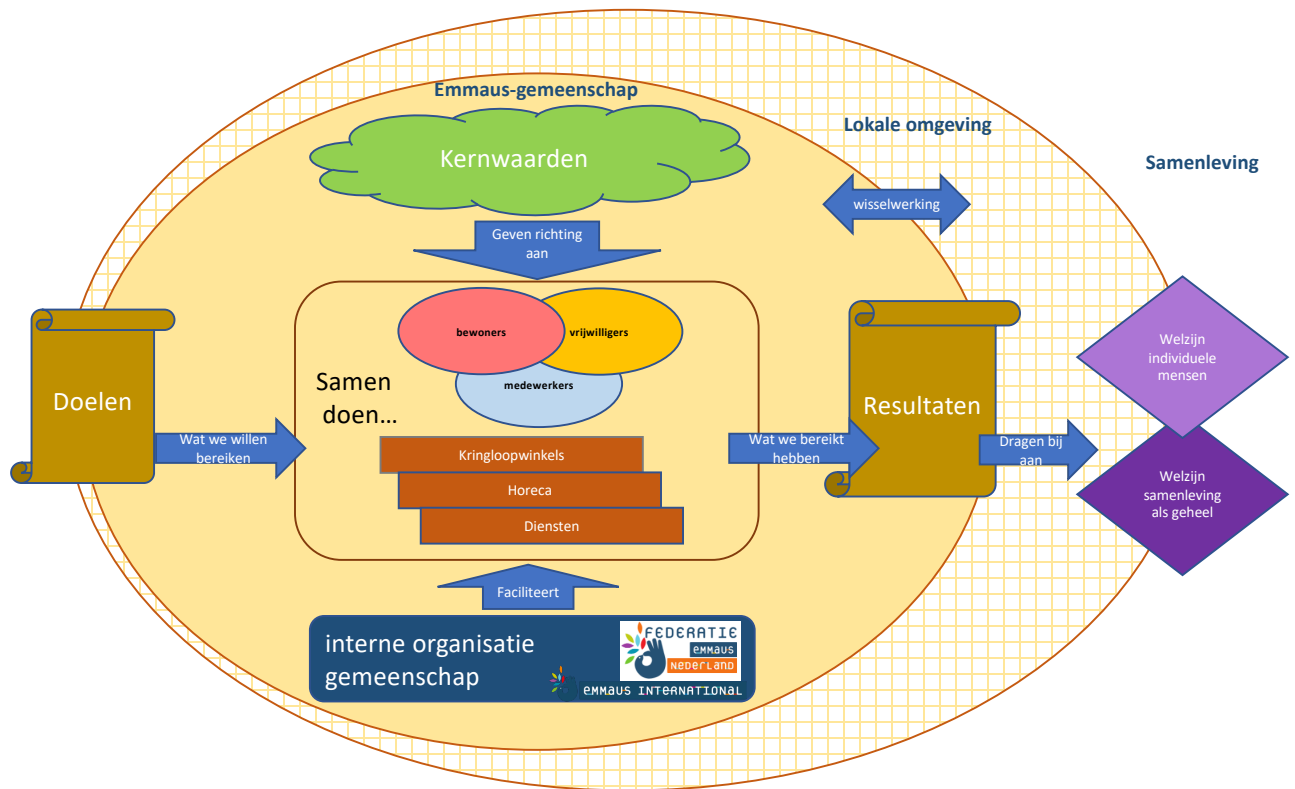
De kernbeschrijving is in opdracht van de Federatie Emmaus Nederland ontworpen door de Werkplaats Methodiek in afstemming met *alle* Nederlandse Emmaus gemeenschappen.

0. Hoe werkt Emmaus?

Centraal in de Emmaus aanpak staan de gemeenschap en het samen doen. Door als groep idealen, een werk of woonwerkomgeving te delen en samen te ondernemen draagt Emmaus bij aan de bestrijding van armoede en dakloosheid en helpen mensen zichzelf.

Emmaus is een dynamische praktijk. De zelfstandige gemeenschappen worden gevormd door de mensen die er in participeren in nauwe wisselwerking met de lokale omgeving. De vorm en activiteiten van de gemeenschappen bewegen mee met de samenstelling van de gemeenschap en met de gebeurtenissen en de mogelijkheden van die omgeving. Op hun beurt geven de gemeenschappen samen invulling aan de nationale en wereldwijde Emmaus-beweging, ook weer in wisselwerking met elkaar, de ontwikkelingen en mogelijkheden in de lokale omgeving en de brede samenleving.

Figuur 1 toont het model van de Emmaus aanpak. In de volgende paragrafen werken we dit uit.

Figuur 1: Model Emmaus aanpak.

1. Beeld – Wat is onze identiteit?

Emmaus staat voor **nieuwe hoop**. In 1949 heerst er in Europa net als nu grote armoede en woningnood. Dit is voor Abbé Pierre de reden om in Frankrijk de eerste Emmaus* gemeenschap op te richten. Dit doet hij samen met een aantal dakloze mensen. Om in hun onderhoud en onderdak te voorzien zamelen ze herbruikbare materialen en goederen in en verkopen deze. Met de opbrengsten bouwen ze hun eigen woon- en werkgemeenschappen en helpen ze anderen dit ook te doen. Tegelijkertijd spreken ze de overheid aan op hun verantwoordelijk voor huisvesting te zorgen. Deze aanpak van armoede en woningnood vindt tot de dag van vandaag navolging in Frankrijk en ver daarbuiten.

Anno 2023 is Emmaus een alternatief en tegengeluid voor de individualistische consumptiemaatschappij, waarin de kracht van de gemeenschap en samen doen voorop staan. Door samen actief te zijn in kringloopbedrijvigheid zijn de Emmausgemeenschappen financieel onafhankelijk en dragen zij in de praktijk hun idealen uit. Materialen krijgen hun waarde terug en het milieu wordt verbeterd. Mensen krijgen woonruimte en de kans om door anderen te helpen, zichzelf verder te helpen. Goederen en geld komen beschikbaar voor degenen die het meest lijden. Alle betrokkenen zijn van betekenis voor elkaar en hun omgeving.

De mensen in de gemeenschap vormen een organisch geheel met ruimte voor rafelige randen in levensverhalen en persoonlijkheden. Door naast kracht, zelfredzaamheid en schoonheid, ook breekbaarheid en doorleefdheid een plek te bieden, ontstaat een krachtig geheel. Voor de één is Emmaus een landingsplek, voor de ander een tussenstap en voor de volgende is het een zinvolle levensinvulling.

*De naam Emmaus komt uit het verhaal van de Emmaüsgangers uit de bijbel. Het gaat over wanhopige mensen die door een ontmoeting met een vreemde en het delen van een maaltijd nieuwe hoop krijgen. De Emmausbeweging is vanaf het ontstaan seculier en staat open voor alle levensovertuigingen.

2. Gemeenschap – Hoe geven we vorm aan het delen?

De gemeenschap vormt de basis van de Emmaus aanpak. De Emmausgemeenschap bestaat uit een bont gezelschap van mensen die uit idealisme, nabijheid of noodzaak voor kortere of langere tijd voor Emmaus kiezen. Samen zijn zij praktisch bezig met het draaiend houden van de gemeenschap in contact met de lokale omgeving en de (inter)nationale Emmausbeweging. Door als gelijkwaardige mensen naar vermogen talent en verantwoordelijkheid te delen is het geheel meer dan de som der delen.

Er zijn twee soorten gemeenschappen: gemeenschappen waar wordt gewoond en gewerkt en gemeenschappen waar alleen gewerkt wordt. Het **samen** krijgt vorm door: het voorleven, het leiden van de gemeenschap, het voorzien in het levensonderhoud met kringloopbedrijvigheid en het uitvoeren van ondersteunende horeca en dienstverlening, het onderhouden van de panden, middelen en grond, en de koffiepauzes, maaltijden, borrels, de uitstapjes en tenslotte plezier. Als er ook gewoond wordt, krijgt het **samen** tevens vorm door: het delen van een huishouden en het zorgdragen voor elkaar.

De gemeenschappen zijn actief in de eigen omgeving. Zij werken vanuit de mogelijkheden die de omgeving aanreikt en dragen bij aan de omgeving. Dit alles vanuit de mentaliteit dat door samen doen veel mogelijk is. Deze positieve doe-gerichte houding is ook een signaal naar de samenleving in de vooronderstelling dat een positief voorbeeld, goed doet volgen.

Emmaus erkent, omarmt en biedt ruimte aan lijden, kwetsbaarheid, onhandigheid en misstappen als onderdeel van mens-zijn en is voorzichtig met oordelen. De gemeenschappen staan open voor iedereen die het Emmaus-manifest of de Emmaus-leefwijze omarmt, wil aanpakken en over het vermogen beschikt om te kunnen functioneren binnen een gemeenschap. De dagelijkse omgangsvormen zijn meestal vriendelijk en meelevend en soms ook doorleefd en rauw.

3. Bezieling – Wat zijn onze idealen?

De bezieling wordt gevormd door de idealen die ten grondslag liggen aan het samen werken, samen wonen en samen delen in de lokale Emmaus gemeenschappen en de internationale Emmaus beweging. Het geeft richting aan wat Emmaus wil bereiken (de doelen), hoe zij dat wil bereiken (doen) en hoe Emmaus is georganiseerd. De idealen zijn als volgt verwoordt binnen de beweging:

Samen sterker

Door je samen in te zetten voor het helpen van anderen, help je ook jezelf. Het gaat om elkaar steunen, zowel binnen de eigen groep als met betrekking tot mensen buiten Emmaus die nergens anders terecht kunnen.

Solidair met kwetsbaren

Je hebt respect voor de ander en je omgeving. Iedereen heeft recht op een plek om te wonen, te werken en mensen om zich heen te hebben, in een omgeving die duurzaam wordt beheerd.

Zelfredzaam en ongebonden

Emmaus verdient haar eigen geld en beslist op basis van eigen overwegingen. Emmaus is niet gebonden aan gender, kleur, ras, nationaliteiten, achtergronden, seksuele oriëntatie, levensovertuiging of religie. Emmaus schept voorwaarden waaronder je regie over je eigen leven kan hebben.

Praktisch idealisme

Waar nood of onrecht is, biedt Emmaus concrete steun. Emmaus is een organisatie die zich inzet voor het bestrijden van armoede en sociaal onrecht. Zij doet dit door praktisch aan de slag te gaan met het verwerven van inkomsten voor en met mensen die dit nodig hebben.

Nieuwe kans voor mens en materiaal

Mensen en spullen krijgen een nieuwe kans. Emmaus verwelkomt mensen die concrete steun nodig hebben. We dragen bij aan een beter milieu door het sorteren en zoveel mogelijk hergebruiken van afgedankte producten.

Wij werken vanuit onze kernwaarden. Deze zijn:

- **Respect tonen**
- **Uitgaan van de menselijke waardigheid**
- **Solidair zijn met kwetsbaren**
- **Eerlijk en transparant zijn**
- **Delen**
- **Open en gastvrij zijn**

*We hanteren verder twee overkoepelende principes: **Handel eerst en vooral ten behoeve van de meest kwetsbaren en Accepteer en respecteer verschillen.***

* Bovenstaande beschrijving is juni 2020 vastgesteld door Emmaus Nederland.

4. Doelen – Wat willen we bereiken?

Samen werken aan een wereld waarin gedeeld wordt.

Doelen:

- Mensen verwelkomen die in de problemen zitten;
- Mensen een veilige, sociale en zorgzame omgeving bieden;
- Mensen de mogelijkheid bieden om een leven van waarde te leven (hun leven zinvol in te vullen);
- Mensen bestaanszekerheid bieden;
- Mensen de mogelijkheid geven door anderen te helpen, zichzelf te helpen;
- Bijdragen aan het verminderen van armoede;
- Bijdragen aan het voorkomen en aanpakken van dakloosheid;
- Verbeteren van het milieu.

5. Doen – Hoe proberen we onze doelen en idealen te realiseren?

Het doen verwijst naar alles wat er binnen de Emmaus-gemeenschappen gebeurt. Door te doen zijn de Emmaus-gemeenschappen onafhankelijk, van betekenis voor mensen en de samenleving en brengen zij de Emmaus-idealen in de praktijk en dragen deze uit (praktisch idealisme).

Via kringloopwinkels en markten met ondersteunende horeca biedt Emmaus mensen een omgeving waar zij welkom zijn, zich thuis voelen, en zich gezien en gehoord voelen. Door mensen als bewoner, vrijwilliger, medewerker of bestuurder welkom te heten als lid van de gemeenschap biedt Emmaus hen een veilige, sociale en zorgzame omgeving.

Door mensen de mogelijkheid te geven om mee te werken in de gemeenschap, biedt Emmaus hen structuur, dagritme, dag invulling, werkervaring, zingeving en een gevoel van eigenwaarde en waar nodig begeleiding bij de ontwikkeling daarvan (sociale activering). De **woon**gemeenschappen bieden mensen daarnaast ook onderdak, kost en inwoning, verzekeringen, een plek om op adem te komen, en waar nodig een goed gesprek en woonbegeleiding. Als het nodig is, biedt Emmaus de leden van de gemeenschap de mogelijkheid om zelf hun eigen problemen* op te lossen. Emmaus faciliteert dit door tijd en middelen beschikbaar te stellen, door hun te stimuleren, te begeleiden of lichte hulp te bieden en waar nodig toe te leiden naar professionele hulp.

Emmaus investeert ook in de toekomst van mensen na werken (en wonen) bij Emmaus. Dat doet zij door aandacht te besteden aan zelfontplooiing (persoonlijke ontwikkeling), door mensen uit te nodigen tot en te helpen bij het ontwikkelen van een toekomstperspectief, en door het faciliteren van vervolgstappen die nodig zijn voor het realiseren van dat perspectief. Zo geeft Emmaus mensen de gelegenheid om specifieke werkervaring op te doen of vaardigheden te leren (variërend van plannen, aansturen en begeleiden tot uitvoerende werkzaamheden zoals chauffeur, secretariaat, groot huishouden voeren en daarnaast vaardigheden zoals afspraken nakomen, samen werken en administratie doen). Ook biedt Emmaus mensen de mogelijkheid om een opleiding te volgen of helpt Emmaus mensen bij het vinden van een woning of (betaald) werk elders. Als mensen doorstromen, komen er plekken vrij voor nieuwe mensen.

Met ondernemerschap zonder winstmaximalisatie en betaling voor maatschappelijke diensten voorziet Emmaus in het levensonderhoud van de gemeenschap inclusief haar werknemers en bewoners. Door het inzamelen, sorteren, repareren, hergebruiken en doorverkopen van materialen en goederen draagt Emmaus bij aan het verbeteren van het milieu. Door weggeven, ter beschikking stellen of verkopen van tweedehands spullen geeft Emmaus mensen met geen of weinig geld de gelegenheid om gratis of voor een klein bedrag benodigde spullen te gebruiken of te verkrijgen (armoedebestrijding). Met aanvullende diensten zoals reparatieservice, verhuisservice, en ontruimingservice biedt Emmaus praktische hulp.

Door uitwisseling en samenwerking met personen en organisaties binnen en buiten Emmaus in Nederland en wereldwijd voeden Emmaus gemeenschappen zich en ontwikkelen zij hun manier van werken. Emmaus draagt bij aan de bestrijding van dakloosheid, armoede en onrecht door haar idealen voor te leven, door samen te werken, door (het faciliteren van) activisme, door het bieden van materiële en immateriële hulp en door het steunen van projecten en organisaties.

* Voorbeelden van persoonlijke problemen zijn: verbroken sociaal netwerk, lichte psychische problematiek, armoede, schulden, passieve verslaving, verblijfstatus.

6. Resultaten – Wat is onze betekenis voor mensen en voor de samenleving?

Resultaten zijn de opbrengsten van alles wat er binnen de Emmaus gemeenschappen gebeurt. Door als gemeenschap samen te werken, te delen en of te wonen is Emmaus van betekenis voor de mensen in de gemeenschap, voor (de mensen in) de omgeving en voor de samenleving als geheel. Onderstaande tabel geeft weer wat de betekenis van Emmaus is voor mensen, en de bredere samenleving.

De betekenis van Emmaus voor individuen	De bijdrage van Emmaus aan de samenleving
<i>(bewoners, vrijwilligers, betaalde medewerkers, dagelijkse leiding, bestuursleden, klanten, bezoekers, vrienden en het netwerk van de gemeenschap)</i>	
Ontmoeting	Sociale cohesie
Veilige, sociale en zorgzame omgeving	Vangnet, vroegsignalering en bestrijding sociaal isolement.
Dag invulling (werk)	Sociale activering
Zingeving	Bestrijding sociale overbodigheid
Eigenwaarde	Weerbaarheid
Persoonlijke ontwikkeling	Veerkracht
Concrete hulp	Armoedebestrijding en andere vormen van hulp- en dienstverlening en besparen op uitgaven daaraan,
Huisvesting	Woonruimte en maatschappelijke opvang en besparen op uitgaven daaraan
(Kost en) Inkomen (en verzekeringen)	Besparen op uitgaven aan uitkeringen en toeslagen
Rehabilitatie ofwel herstel (mensen met een beperking, aandoening, of probleem de gelegenheid geven om vanuit de eigen behoefte en mogelijkheden (weer) als volwaardig lid van de samenleving te functioneren).	Re-integratie
Ontwikkelen toekomstperspectief (inclusief faciliteren opleiding, coaching en hulpverlening)	Re-integratie
Doorstroom	Maatschappelijke participatie (vinden van woonruimte, dag invulling en/of inkomen)
Duurzaam en betaalbaar aanbod van goederen	Afvalverwerking inclusief hergebruik van materialen en goederen
Inspiratie, voorbeeldfunctie	Inspiratie, voorbeeldfunctie

7. Organisatie – Hoe zijn we georganiseerd?

De internationale Emmaus-beweging heeft een eenvoudige, bottom up organisatiestructuur en wordt gevormd door zelfstandige, zelfvoorzienende gemeenschappen met de juridische vorm van stichtingen en een enkele vereniging. De Nederlandse Emmaus-gemeenschappen zijn aangesloten bij de Federatie Emmaus Nederland en zijn vrijwel allemaal lid van Emmaus internationaal door het onderschrijven van de kernwaarden, het volgen van de richtlijnen, waaronder over transparantie en toezicht, en een financiële bijdrage. Het merendeel van de Nederlandse gemeenschappen heeft een ANBI-status en is transparant over hun functioneren, inkomsten en uitgaven.

De dagelijkse leiding van de gemeenschap is in handen van één of meer coördinatoren, een kerngroep of de groep als geheel door zelfsturing. Afstemming met andere medewerkers, vrijwilligers en bewoners binnen de gemeenschap vindt plaats via overleg. Het samen werken, wonen en delen wordt gestructureerd via een vast jaar-, maand- en weekritme waarin overleg, arbeid en ontmoeting elkaar afwisselen.

De gemeenschappen voorzien in hun levensonderhoud met duurzaam en verantwoord ondernemerschap zonder winstmaximalisatie en steeds vaker ook met betaalde maatschappelijke dienstverlening. Laagdrempelig werk en flexibiliteit vormen de sleutel. Geld wordt verdiend met kringloopbedrijvigheid en verwante dienstverlening (reparatiedienst, huisontruiming, verhuisservice, huisinrichting), ondersteunende horeca, up-cycling, verkoop van gerepareerde spullen en restpartijen en verkoop van oogst uit de moestuinen. De financiële bijdrage voor maatschappelijke dienstverlening bestaat uit: de betaling voor meewerken binnen Emmaus vanuit PGB of reclassering; afdracht van uitkeringen in ruil voor kost en inwoning en zakgeld-regeling; betaalde opvang van daklozen. Eventuele overschotten worden gebruikt voor het realiseren van de idealen van de Emmaus beweging zoals directe hulp in natura of geld, het financieren van nieuwe vestigingen, of het steunen van projecten binnen en buiten Nederland.

De middelen waarover de gemeenschappen kunnen beschikken zijn: menskracht van de leden van de gemeenschap (inclusief de mensen die bij Emmaus wonen); panden en grond (in eigendom of gehuurd); transportmiddelen; welvaartsresten en een groot netwerk in de omgeving (gemeenten, hulpverlening, ondernemers, lokale samenleving en de Branchevereniging Kringloopbedrijven Nederland (BKN)).